

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Tele2 Eesti AS esindaja

Teie 27.05.2026

Meie 11.06.2026 nr 2.2-9/26/2196-2

Vastus selgitustaotlusele

Andmekaitse Inspektsioon (AKI) on saanud Teie selgitustaotluse, milles palute seisukohta olukorra kohta, kus mitte-finantssektori ettevõtja, kellele ei kohaldu krediidiandjate ja vahendajate seadus ega vastutustundliku laenamise põhimõte, kontrollib erakliendi maksekäitumist kolmanda isiku andmebaasist, näiteks maksehäireregistrist, ning kasutab päringu tulemust lepingu sõlmimise, soodustuse või muu lepingutingimuse pakkumise üle otsustamisel. Samuti küsite, kas olukorras, kus ettevõtte süsteem teeb päringu tulemuse põhjal ilma töötaja sisulise sekkumiseta kliendi suhtes keelduva otsuse, võib tegemist olla IKÜM artikli 22 kohase automatiseeritud üksikotsusega ning millisele õiguslikule alusele võiks sellisel juhul tugineda (sh kas nõusolek on kohustuslik või piisab privaatsuspoliitikast).

Eelkõige selgitan, et AKI saab selgitustaotlusele vastates anda üldiseid õiguselgitusi, siduva seisukoha andmine konkreetse andmetöötluse osas on võimalik ainult järelevahtemenetluse raames. Töötlemistoimingu õiguspärasuse eest vastutab vastutav töötleja, kes peab suutma tõendada, millisel õiguslikul alusel, millisel eesmärgil ja milliste kaitsemeetmetega isikuandmeid töödeldakse.

Riigikohus on 30. jaanuari 2026. a otsuses nr 3-23-1409 selgitanud, et IKS § 10 ei ole iseseisev isikuandmete töötlemise õiguslik alus. Isikuandmete töötlemine peab alati tuginema IKÜM artikli 6 lõikes 1 nimetatud õiguslikule alusele. Maksehäireandmete avaldamisel ja kasutamisel võib asjakohane õiguslik alus olla eelkõige IKÜM art 6 lg 1 punkt f ehk õigustatud huvi, kuid selle eeldused tuleb igal konkreetsel juhul eraldi hinnata.

IKS § 10 tuleb seega tõlgendada kooskõlas IKÜM-iga. IKS § 10 määratleb maksehäireandmete töötlemise tingimused, andmete õigsuse kontrolli ja andmeedastuse registreerimise nõuded, kuid see ei vabasta vastutavat töötlejat IKÜM-st tulenevast kohustusest hinnata töötlemise seaduslikkust, vajalikkust ja proportsionaalsust. Seega ei anna IKS § 10 mitte-finantssektori ettevõtjale üldist ja piiramatut õigust teha maksehäireregistri päringuid iga erakliendi kohta. Päringu tegemiseks peab ettevõtjal olema IKÜM art 6 kohane õiguslik alus ning päring peab olema konkreetse lepingu või pakutava tingimuse seisukohalt vajalik ja proportsionaalne.

Kui ettevõtjal ei ole seadusest tulenevat kohustust kliendi maksekäitumist kontrollida, tuleb tal ise põhjendada, miks on maksehäireandmete kontroll konkreetses olukorras vajalik. Näiteks võib kontroll olla põhjendatud siis, kui ettevõtja annab kliendile maksetähtaja, võimaldab tasumist arve alusel, pakub järelmaksulaadset lahendust või võtab muul viisil enda kanda kliendi makseriski. Kui klient tasub kauba või teenuse eest kohe ette ning ettevõtjal sisulist makseriski ei teki, on maksehäireregistri päringu vajalikkus pigem küsitav.

Kui ettevõtja tugineb [õigustatud huvile](#), tuleb teha IKÜM art 6 lg 1 punktist f tulenev õigustatud huvi analüüs. Õigustatud huvile tuginemist tuleb eelnevalt tõsiselt kaaluda, sest see nõuab alati põhjendamist ning vastutust. Mida selgem on põhjendus, seda läbipaistvam on andmetöötlus. Õigustatud huvi analüüsist saab täpsemalt lugeda AKI [juhendist](#).

Nõusoleku alusel andmete töötlemisel tuleb arvestada, et nõusolek peab IKÜM tähenduses olema vabatahtlik, konkreetne, teadlik ja ühemõtteline. Kui kliendil ei ole tegelikku võimalust nõusolekust keelduda ilma ebasoodsa tagajärjeta, võib nõusoleku vabatahtlikkus olla küsitav. Seetõttu ei pruugi nõusolek olla makseriski kontrolli puhul kõige sobivam õiguslik alus.

Privaatsuspoliitika ehk [andmekaitsetingimused](#) ei ole iseseisev õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks. Privaatsuspoliitika kaudu täidetakse eelkõige läbipaistvuskohustust. See tähendab, et ettevõtja peab lisaks töötlemise kirjeldamisele suutma põhjendada, millisel õiguslikul alusel päring tehakse ja miks on see vajalik. Kliendile tuleb enne andmete töötlemist anda selge ja arusaadav teave selle kohta, et tema andmeid kontrollitakse maksehäireregistrist või muust krediidiinfoandmebaasist, mis eesmärgil seda tehakse, millisel õiguslikul alusel andmeid töödeldakse ning millised võivad olla kontrolli tagajärjed.

Täiendavalt küsivate, kas olukorda, kus ettevõtte süsteem kontrollib taustal krediidiinfoandmebaasist kliendi maksehäireid ja keeldub saadud „jah/ei“ vastuse põhjal kliendile automaatselt soodustuse või lepingu pakkumisest, tuleb käsitada IKÜM artikli 22 kohase automaatse otsusena.

IKÜM artikkel 22 kohaldub juhul, kui otsus põhineb üksnes automatiseeritud töötlusel, sh profiilanalüüsil, ning toob andmesubjektile kaasa õiguslikke tagajärgi või mõjutab teda muul viisil märkimisväärselt. Riigikohus selgitas otsuses nr 3-23-1409, et otsust ja märkimisväärselt mõju tuleb tõlgendada laialt. Samuti märkis Riigikohus, et otsus maksehäire avaldada võib sõltuvalt asjaoludest olla IKÜM art 22 tähenduses otsus, kui see põhineb üksnes automatiseeritud töötlusel ja puudub inimese mõtestatud sekkumine.

Sama loogika on asjakohane ka olukorras, kus maksehäireandmeid kasutatakse ettevõtja otsuse tegemisel. Kui ettevõtte süsteem teeb maksehäireregistrist saadud vastuse põhjal automaatselt otsuse, et kliendile ei pakuta lepingut, soodustust, arvega tasumist või muud majanduslikult olulist tingimust, ning töötaja sellesse otsustusprotsessi sisuliselt ei sekku, võib tegemist olla IKÜM artikli 22 tähenduses automatiseeritud otsusega.

Kui aga maksehäireregistri päring on üksnes üks sisend töötaja tehtavas sisulises otsuses, kus töötaja hindab asjaolusid laiemalt, saab arvesse võtta kliendi selgitusi ja vajadusel automaatselt tulemusest kõrvale kalduda, ei pruugi tegemist olla üksnes automatiseeritud otsusega. Inimese sekkumine peab olema tegelik ja mõtestatud.

Riigikohus märkis samas otsuses ka seda, et Eestis puudub asjakohane õiguslik alus, mis lubaks maksehäireregistril teha üksnes automatiseeritud töötlusel põhineva otsuse IKÜM art 22 lg 1 mõttes. See puudutas küll maksehäireregistri enda tegevust, kuid on rakendatav ka laiemalt. Kui automatiseeritud otsuse tegemiseks soovitakse tugineda IKÜM art 22 lg 2 punktile b, peab selline otsus olema lubatud EL-i või liikmesriigi õigusega ning õigusaktis peavad olema sätestatud asjakohased kaitsemeetmed. Üldine viide IKS §-le 10 ei ole piisav.

Kui tegemist on IKÜM artikli 22 kohase automatiseeritud otsusega, tuleb hinnata, kas esineb mõni artikli 22 lõikes 2 nimetatud erand. Üheks võimalikuks erandiks on see, et otsus on vajalik andmesubjekti ja vastutava töötaja vahelise lepingu sõlmimiseks või täitmiseks. Seda alust tuleb tõlgendada kitsalt. Automatiseeritud maksehäirekontrolli ei saa pidada lepingu sõlmimiseks või täitmiseks vajalikuks pelgalt põhjusel, et see on ettevõtja jaoks mugav, vähendab äririski või võimaldab protsessi automatiseerida.

Kui kliendil on võimalik sama teenust saada ka ilma maksehäirekontrollita, näiteks tasudes kohe kogu summa või valides ettemaksuga lepingu, viitab see sellele, et maksehäirekontroll ei ole teenuse osutamiseks kui selliseks vältimatult vajalik. Küll aga võib kontroll olla põhjendatud konkreetse maksetingimuse pakkumiseks, näiteks juhul, kui klient soovib saada järelmaksu või muud tingimust, millega ettevõtja võtab kliendi suhtes makseriski.

Kui ettevõtja kasutab automatiseeritud otsust artikli 22 lõike 2 alusel, tuleb rakendada ka artikli 22 lõikes 3 nimetatud kaitsemeetmeid. Andmesubjektil peab olema vähemalt võimalus taotleda inimese sekkumist, väljendada oma seisukohta ja otsus vaidlustada. Samuti peab ettevõtja andma andmesubjektile selget teavet automatiseeritud otsustamise olemasolu, selle loogika ning võimalike tagajärgede kohta.

Loodame, et meie selgitustest on abi.

Lugupidamisega

Irina Meldjuk
jurist
peadirektori volitusel